

# ASPENDOS TİYATROSU VE RESTORASYON TARTIŞMALARI



Fatih Balkan / 1. Ulusal Aktüel Arkeoloji Fotoğraf Yarışması, 2011 - "Arkeoloji, İnsan, Tahribat Kategorisi"

*Aspendos Tiyatrosu, iki bin yıla yakın geçmişi ve yaşadığı değişimlerle birlikte mimari bütünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmış, antik dünyanın en görkemli anıtlarındandır. Anıtın geçmişten gelen bilgi bütünlüğünün korunması ve yaşatılmasının sağlanması için restore edilmesi kaçınılmazdır. Anıt üzerinde gerçekleştirilen bu restorasyon müdahalelerine ilişkin medyaya da mal olmuş tartışmaları doğru zemine oturtmak gerekir. Aspendos'taki tartışmalara yol açan sorun teknik olmaktan çok, estetikdir. Bir tarafta yıpranmış, yüzeyleri zamanla iyice koyulaşmış kirliliğe özgün taşlar ile bunların yanında ocaktan yeni getirilmiş temiz ve oldukça açık renkte onarım taşları söz konusudur. Eski ile yeni arasındaki aşırı zıtlıktan kaynaklanan görsel uyumsuzluk nedeniyle restorasyonun bağırarak kendini gösterdiği, fazlaca öne çıktığı bir durum oluşmuştur.*

Geçtiğimiz haftalarda, Aspendos Tiyatrosu restorasyonda kullanılan beyaz renkli taş için öne sürülen 'mutfak mermeri' eleştirisi büyük tepkiye yol açtı. Aspendos tiyatrosu restorasyonundan sorumlu yetkililer ise iddialara ilişkin; kullanılan malzemenin analizler sonucunda seçildiği ve antik dönemde kullanılan

taşa uygun bir malzeme olduğu, renginin ise zaman içerisinde çevresel dış faktörler ile birlikte değişeceği yönünde yanıt verdi. Prof. Dr. Bekir Eskici, Prof. Dr. Bilal Sögüt Prof. Dr. Nevzat Çevik, Doç. Dr. Veli Köse ve Restoratör-konservatör Uğur Alanyurt bizim için genel restorasyon çalışmalarını ve Aspendos Tiyatrosu tartışmalarını değerlendirdi.

**Aspendos Tiyatrosu restorasyonunun proje sürecinden biraz bahsedebilir misiniz?**

BS: Aspendos Tiyatrosu'nun restorasyon sürecinde, ulusal ve uluslararası yasa, yönetmelik ve ilke kararları doğrultusunda yapılması gerekenlerin tamamı yapılmıştır. Gerekli olan her durumda kurul üyeleri tarafından ye-

rinde incelemeler yapıp, analiz raporları kontrol edilmiş, değerlendirmelerin ardından karar oluşturulmuştur. Bunların ötesinde, önce örnek bir uygulama yapılması istenmiştir. Sonuçta kültür varlığının korunması sürecinde, tüm gereklilikler yerine getirildikten sonra kararlar oluşturulmuş ve bunlar takip edilmiştir.

**Aspendos Tiyatrosu restorasyonu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

BE: Aspendos Tiyatrosu, iki bin yıla yakın geçmişi ve yaşadığı değişimlerle birlikte mimari bütünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmış, antik dünyanın en görkemli anıtlarındandır. Anıtın geçmişten gelen bilgi bütünlüğünün korunması ve yaşatılmasının sağlanması için restore edilmesi kaçınılmazdır. Anıt üzerinde gerçekleştirilen bu restorasyon müdahalelerine ilişkin medyaya da mal olmuş tartışmaları doğru zemine oturtmak için konuyu iki açıdan ele almak gerekir: Birincisi teknik boyut, diğeri ise estetik boyut.

Teknik boyut, anıtta çeşitli nedenlerle hasar görmüş, yıpranmış, eksilmiş alanlarda yapılan sağlama işlemleri kapsar. Burada, teknik ve işlevsel nedenlerle bazı mimari elemanlarda ve özellikle de oturma sıralarında eksilmiş elemanların geleneksel yöntemlerle tamamlanması yoluna gidilmiştir. Eksilmiş, yok olmuş oturma sıraları, geçmişte çoğu antik yapıda görüldüğü gibi çimento ya da özel harç karışımlarından oluşan imitasyon ile değil doğal taş kullanılarak tamamlanmıştır. Bu tür yapay içerikli harçların zaman içerisinde bozuldukları ve özgün yapıya ve malzemelere zarar verdikleri bilinmektedir. Bu nedenle taşı taş ile tamamlamanın restorasyon uygulamalarında giderek yaygınlaşan bir tutum olduğu izlenir. Burada aranan kriterin yeni taşın özgün taş ile benzer fiziksel

özellikler göstermesi ve eski ile yenin ayrıtılabilebilir olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında uygulamada teknik bir sorun görünmüyor.

Estetik boyut ise daha çok yapılan müdahalelerdeki renk, biçim ve doku bütünlüğünün sağlanmasını, yani eski ile yeni kısımlardaki görsel uyumu içermektedir. Bu bir yapıda restorasyonun makul ölçülerde anlaşılır olmasını, ancak aşırı derecede öne çıkmamasını, dikkati kendine çekmemesini gerekli kılmaktadır. Bu açıdan baktığımızda Aspendos'taki tartışmalara yol açan sorunun teknik olmaktan çok, estetik olduğu kanısındayım. Çünkü bir tarafta yıpranmış, yüzeyleri zamanla iyice koyulaşmış kirliliğe özgün taşlar ile bunların yanında ocaktan yeni getirilmiş temiz ve oldukça açık renkte onarım taşları söz konusudur. Yani, eski ile yeni arasındaki aşırı zıtlıktan kaynaklanan görsel uyumsuzluk nedeniyle restorasyonun bağırarak kendini gösterdiği, fazlaca öne çıktığı bir durum oluşmuştur. Bu taşların yıllar sonra kirlenip renk değiştirecek olması günü kurtarmamakta, bugün için izleyiciye itici gelmekte, rahatsızlık vermektedir. Eski taşların kısmen temizlenmesi, yenilerin de kısmen eskitilmesi veya kirlenmesi yoluyla bu tür sorunların yine anlaşılır bir farklılık oluşturmak kaydıyla çözülmesi mümkün olabilmektedir. Onarım taşlarının üzerine günümüzün damgasını vuracak bir tarih veya işaret düşmek de ayrıca bir çözüm olarak düşünülebilir.

**Konservasyon ile restorasyon arasındaki farktan kısaca söz edebilir misiniz?**

BE: Koruma çabaları genelde "restorasyon" ve "konservasyon" kavramları ile ifade edilse de aslında bu iki kavram farklı anlamlar içerir. Teknik olarak "koruma" yapı, ya da eşyanın varlığına hiç müdahale etmeden yapılan bakımdır. "Restorasyon", değişik koşullarda ve durumlarda yapılan onarma, düzeltme,

yenileme, yeni güç aşılama gibi strüktürel, teknik ve biçimsel müdahalelere; "konservasyon" ise bakım ve onarım da içine alan her türlü önlem ve koruyucu müdahalelere denir. Aktif (etkin) konservasyon ve pasif (önleyici) konservasyon kavramlarının kullanımı da yaygındır. Aktif konservasyon, restorasyon aşamalarını, pasif konservasyon ise zaman içinde oluşabilecek bozulmalara karşı alınan önlemleri kapsar.

**Doğru restorasyon nasıl olmalıdır?**

BS: Bu konuda ülke olarak altında bizim de imzamızın olduğu uluslararası tüzükler genel kuralları belirlemiştir. Uluslararası tüzükler ve ulusal zorunluluklar dikkate alındığında öncelikle tüm yapıların mevcut durumu korumaya alınmalıdır. Bir diğer ifadeyle önce konservasyon uygulanmalıdır. Çünkü ister kazıda bulunmuş, isterse açıkta olan bir yapı olsun kesinlikle mevcut durumu korumaya alınmaz ise tahrip olacağı açıktır.

BE: Restorasyon bugünkü kavramsal içeriği ile basit bir tamir etkinliği değil, çeşitli uzmanlık alanlarından yararlan-





*Aspendos Tiyatrosu, iki bin yıla yakın geçmişi ve yaşadığı değişimlerle birlikte mimari bütünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmış, antik dünyanın en görkemli anıtlarındandır. Anıtın geçmişten gelen bilgi bütünlüğünün korunması ve yaşatılmasının sağlanması için restore edilmesi kaçınılmazdır.*

nan bilimsel bir disiplindir. Amacı, kültür varlığının estetik ve tarihi değerini korumak ve ortaya çıkarmaktır. Bizden önce yaratılmış bir anıtın koşullarına sadık kalmak, en az müdahale ile en iyi korumayı sağlamak çağdaş koruma düşüncesinin gereğidir. Her bir kültür varlığının kendine özgü koşulları ve bu koşulların gerektirdiği çeşitli müdahaleler söz konusudur. Bunun gereği olarak restore edilecek bir yapının durumunun incelenmesi, bozulma nedenlerinin araştırılması, sorunların saptanması ve buna göre müdahale yöntemlerinin oluşturulması gerekir. Tüm kararlar ve müdahaleler metodik ve bilimsel incelemelere uygun olarak alınmalı, uygulamalar bu yönde devam ettirilmelidir. Bu da ancak disiplinler arası işbirliği ile mümkün olabilir. Restorasyonda hangi yöntemlerin ve malzemelerin kullanılacağı da büyük önem taşır; bilgi ve deneyim sahibi restoratör veya uzmanlardan oluşan restorasyon ekibi en doğru tercihleri yapacaktır.

UA: Her eser için geçerli ve uygulanabilir bir doğru yoktur. Eserden esere,

eserin bulunduğu coğrafyaya ve eserin restorasyon sonrasında nasıl kullanılacağına dair etkenler restorasyonu şekillendirir. Bunun dışında teknikler ve malzemeler geliştikçe restorasyon uygulamaları da değişir. Temel kanunlar vardır ki, bunlar; restorasyonun ayırt edilebilmesi, estetik açıdan ön plana çıkmaması, geri alınabilir olması ve eseri oluşturan malzemeyi kimyasal veya fiziksel açıdan etkilememesidir. Bu süreçte ülkemizde özgün malzemenin analiz edilerek yeniden üretilmesi veya yakın özellikte malzeme kullanılması revaçta olan bir bakış açısıdır. Lakin Aspendos ve Şile Kalesi örneğinde olduğu gibi bunun da sakıncaları vardır. Zaten aynı renk ve aynı dokuyu yakalama çabası kimyasal ve fiziksel açıdan uygun malzeme kullanımı ilkesine uymaktayken, restorasyonun ayırt edilebilir olması ve geri alınabilir olması ilkeleriyle ters düşer.

#### **Restorasyonda kullanılacak malzeme seçilirken nelere dikkat edilmelidir?**

BE: Restorasyon uygulamalarının başarısında, kullanılacak malzeme seçimi

büyük önem taşır. Çeşitli niteliklerdeki kültür varlıklarının konservasyonu sırasında farklı malzeme cinslerine göre, değişik boyutlarda çok çeşitli maddeler ve teknik bilgi kullanılarak birbirinden farklı uygulamalar gerçekleştirilebilmektedir. Mimari onarımlarda, özellikle yapısal tamamlamalarda, uluslararası tüzüklerde de tavsiye edildiği gibi, geleneksel teknikler ve malzemeler tarihi dokuya uyum bakımından daha çok tercih edilir. Bazı durumlarda, koruma açısından önemli yararlar sağlayan modern teknik ve malzemelerin kullanılması da uygun olabilir. Ancak bunların kullanılması aynı zamanda bilimsel bir tecrübe gerektirir ve güvenilir bilimsel kanıtlarla desteklenmelidir. Geleneksel ve yeni teknikler arasında tercih yapılmadan önce, her yapının durumu, güvenlik ve mukavemet gereksinimleri göz önünde tutularak değerlendirilmeli, en az müdahale getiren ve kültürel değerlerle en uyumlu olan malzemeler seçilmelidir.

NÇ: Yapının özgün malzemesine ve tekniğine dikkat edilmelidir. Laboratuvar analizleriyle yapının özgün malzemelerinin cinsi, dayanım oranı, rengi ve dokusu tahlil edilir ve buna göre en yakın çevredeki en yakın benzer malzemeler tespit edilir. Venedik Tüzüğü'nde belirtildiği gibi, yeni kullanılan malzeme yerinde duran orijinal malzemedan mutlaka farklı görünmelidir. Tarihsel yanılığa yol açmamak ve asıl eserle yarışmamak üzere belli oranda ve uygunlukta farklılık her zaman görülmelidir.

UA: Özgün malzemeyle fiziksel, kimyasal ve estetik açıdan uyuma dikkat edilmelidir. Esere zarar vermeden geri alınabilir olmalıdır. Bunun dışındaki tüm diğer detaylar ve hatta bu bahsettiklerimde eserin mevcut gereksinimlerine göre şekillenebilmektedir.

#### **Antik yapılarda hangi durumlarda restorasyon yapılmalıdır?**

NÇ: Bu konuda yol gösterici tek etken yapının kendisi ve içinde bulunduğu şartlardır. Kazısı tamamlanmış yapılarda, eğer yapı kendisini ayakta tutamayacak durumdaysa ve eğer kendi başına, hali hazır sağlığıyla yaşayamayacaksa ve öz yapısıyla ve malzeme durumuyla tamamlamaya uygun varlık ve nitelik düzeyindeyse yapılması gerekir. Korumada ilk tercih konservasyon, konsolidasyon gibi yöntemlerdir. Restorasyon da bunlardan biri olarak bir koruma yoludur. Antik yapıların kendi yaşam dönemlerinde de çok sayıda revizyon, onarım ve sağlamlaştırma görülmektedir. O dönemlerde de koruma ve kullanma mantığıyla bu çalışmalar yapılmıştır. Ancak bugün, kullanma ilk amaç değildir. Öncelikli olan korumadır.

BE: İşlevini yitirmiş, tekrar kullanılmayacak durumda olan arkeolojik alanlardaki yapıların restorasyonu söz konusu değildir. Bu tür alanlarda arkeolojik ve peyzaj değeri taşıyan kalıntıların sağlamlaştırılarak korunması uygun bir yaklaşımdır. Buna karşın, özellikle kent silüeti için önem arz eden anıtsal nitelikli yapılarda daha çok anastilosis yöntemiyle restorasyon uygulamalarına gidilir. Yani, yıkılmış bir yapının alan üzerindeki parçalarıyla yeniden ayağa kaldırılması veya kalıntının genel çizgilerinin ortaya çıkarılması için mümkün olan en az ek ve nötr malzeme ile dağılmış parçaların birleştirilmesi işlemi söz konusu olabilir. Çeşme ve tiyatro binaları gibi kullanıma açılacak, yeniden işlev verilecek antik binalarda da aslına uygun restorasyon yapılabilir. Restorasyon tarihi dokunun, eski yapıların kullanımına ve özelliklerine göre mümkün olduğunca az değişikliklerle yapılmalıdır. Buna karşın, büyük ölçüde yıkılmış, yok olmuş yapılarda yeniden yapıma (rekonstrüksiyon) yönelik uygulamalardan kaçınılır.

#### **Restorasyonda uygulanan bir yöntem olan bütünleme nedir? Hangi durumlarda yapılır?**

BE: Bütünleme bir anıtın veya eşyanın yok olan kısımlarının eldeki fotoğraf, bilgi ve belgelere dayanarak özgün bütünlüğüne kavuşması için yapılan tamamlamadır. İşlevini yitirmiş, tekrar kullanılmayacak durumda olan arkeolojik alanlardaki yapıların bütünlmesi uluslararası tüzüklerce de onaylanmayan bir uygulamadır. Herhangi bir belge ve bilgiye dayanmayan yerlerde işlev gerektirmedikçe bütünleme ve yenilemelere gidilmez. Bütünleme ancak gerçek yapısal verilere ya da belgelere dayandırıldığında kabul edilebilir bir uygulamadır. Fakat dekoratif nitelikli tamamlamalardan büyük ölçüde kaçınılır. Bütünleme strüktürel, işlevsel ya da estetik kaygılarla gündeme gelebilir. Harap durumda göze hoş

gelmeyen bir yapı bütünlenecek, hem tümüyle yok olmaktan kurtarılır, kullanılabilir duruma getirilebilir, hem de estetik bütünlüğüne kavuşur.

#### **Antik yapılarda hangi durumlarda bütünleme yapılmalıdır?**

NÇ: Venedik Tüzüğü, bütünlmeden kaçınılıması gerektiği, konsolidasyonun (sağlamlaştırma) daha doğru bir seçenek olduğu ve en az %70 kullanılabilir yapısı-malzemesi ayakta olmayan yapıların tamamlanmaması gerektiğini ve varsayımın başladığı yerde tamamlama işleminin durması gerektiğini belirtir. Yapının kısmi ya da bütün olarak tamamlanması, kalan kısımların da ayakta durmasını ve uzun yaşamasını sağlayacaktır. Düşmüş parçaların yerine konulması, salt o eksiki gidermekten çok çevresindeki dokuyu tutan parçacık olarak



daha önemlidir. Bu durumlarda elde olmayan bazı parçalarının tamamlanması da kaçınılmazdır. Restorasyon yapının sağlığına katkı verecekse yapılır. Eğer uygun durumdaysa da dünyada çok örneği bulunduğu ve uluslararası tüzüklerin önerdiği gibi yeni bir işlev yüklemek ve bu yolla sürdürülebilir korumayı sağlamak için de restorasyonun gerekliliği söz konusu olur. Örneğin, dünyada müze olarak kullanılan pek çok Roma hamamı ya da cami olarak kullanılan pek çok kilise gibi, başka yapı tipleri de, farklı fonksiyonlarla restore edilerek kullanılmaktadır. 2011 yılında projelendirdiğimiz ve 2012 yılında Kültür Bakanlığı tarafından ihale edilerek gerçekleştirilen Myra Hamamı Doğu Ayakları Acil Restorasyon projesinin zamanında yapılmış olması bugünlerde yaşanan 5,5 şiddetindeki Demre/Myra depreminde dev tiyatronun mutlak yıkımını önlemiştir. Aynı tehlike zamanında konserve ettiğimiz Andriake liman yapıları, hamamı ve Myra Şapeli için de geçerlidir. Onarılan, sağlamlaştırılan yapılar son depremde en küçük bir zarar görmemişlerdir. Yoksa bizler şimdilerde “neden vaktinde onarmadınız da sarsıntıda yıkımına neden oldunuz?” suçlamalarına yanıt veriyor olacaktık. Ancak tüm bu koruma kay-

gıları yanlış/hatalı restorasyon yapma lüksünü hiç kimseye vermemektedir. Kalıntının antik atmosferi ve havası olabildiği kadar korunmalıdır.

VK: Tüm antik yapılarda ilk olarak konservasyona ağırlık verilmeli. Yapıların özgün değerlerinin yok olmasına yönelik durumlarda restorasyon yapılabilir. Eğer yıkılma tehlikesi gösteriyor ise bunu önlemek ve sağlamlaştırmak için restorasyon ve tümleme çalışmalarına gidilebilir.

#### Aspendos Tiyatrosu'nda bütünleme yapılmalı mıydı?

BS: Bana göre özellikle günlük olarak yoğun kullanımın olduğu yerlerde kesinlikle bütünleme yapılmalıdır. Çünkü buraya her gün binlerce insan geliyor, geziyor, oturuyor ve gidiyor. Burası hiç kimsenin gelmediği ya da ziyaretçisi olmayan bir yer olsa, mevcut durumda konservasyon yapıp bırakılabilir. Sadece bir günde binlerce insanın geldiği yerde gerekli yapısal ve güvenlik önemlerinin alınması ve bunların da yapıya uyumlu olması gerekir. Bunlar yapılırken uyulması gereken yasal zorunluluklar ve dikkat edilmesi gereken kurallar vardır. Ben Avrupa ülkelerinde pek çok kenti dolaştım ve uygulamaları gördüm. Yapılanlar dünyanın her

yerinde olduğu gibi burada da aynı şekilde. Hatta bizim ülkemizdeki uygulamalar daha güzel ve son yıllarda yapılanlar ile biz örnek alınmaya başladık.

BE: Bitmeyen polemik konusudur bütünleme uygulamaları: Yapılmalı mı, yapılmamalı mı? Bütün anıtlar için toptancı bir yaklaşım yerine, bunu her yapının kendine özgü koşulları içinde değerlendirmek gerekir. Aspendos Tiyatrosu mimari bütünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmıştır. Özellikle oturma sıralarında yapılan tamamlamalar teknik, estetik ve işlevsel gerekçelere dayanır. Teknik açıdan o alanlarda hem koruma ve sağlamlaştırma işlevi hem de izleyici ve ziyaretçiler için kullanım görevi görmektedir. Yapılan bütünlmeyi yapıya zarar vermediği, kütlelerini değiştirmedeği düşünülürse yanlış bulmuyor, bilakis (aşırıya kaçan renk farklılığının giderilmesi koşuluyla) yapının mimari bütünlüğü ve güzelliğine yaptığı katkı için doğru buluyorum.

NÇ: Aslında Aspendos'ta yapılanın tamamı olarak restorasyon demek doğru değildir. Yapı zaten tamamen ayakta. Burada daha çok bazı küçük tamamlama ve onarımlarla yapının konsolide edilmesi ve güvenliğinin sağlanması söz konusudur. Aspendos'ta sadece eksilen

*İşlevini yitirmiş, tekrar kullanılmayacak durumda olan arkeolojik alanlardaki yapıların restorasyonu söz konusu değildir. Bu tür alanlarda arkeolojik ve peyzaj değeri taşıyan kalıntıların sağlamlaştırılarak korunması uygun bir yaklaşımdır.*



*Bir yapının korunma önleminin alınmaması ya da konservasyonunun yapılmaması “kış aylarında bir insanın elbisesiz bırakılması” gibidir. Restorasyon sonra düşünülmesi ve yapıya göre belirlenmesi gereken bir durumdur.*

ve eksilmeye yüz tutan yerlere müdahale edilmiştir. Aspendos Tiyatrosu çok uzun yıllardır gösterilerde kullanılan ve çok defa restorasyon geçirmiş bir tiyatrodur. Uzun yıllardır çok iyi bildiğim bu yapının pek çok koruma sorunu vardı. Yamaçtan inen çevre suları yapıdan uzaklaştırılmıyordu. Galerilere sular giriyor ve sürekli nem içinde yaşıyordu. Sıvalarda dökülmeler ve gevşemeler vardı. Basamaklarında büyük oranda kırık ve dökükler söz konusuydu. Bu nedenle pek çok turist kaza geçirmişti. Tuğla örgülerde derz açılmaları ve dökülmeler vardı. Bunları ve daha pek çok sorunu gidermek lazımdı ki tiyatro eksilmesin; ömrü uzasın. Oturma sıralarında ve diğer yerlerdeki eksilmelerin oluşturduğu boşluklar, yanal ve dikey ilişkideki diğer elemanların da kopmalarına yol açacaktı. Bu nedenle, kendisi artık bir iş görmeyen ve ilişkideki elemanları da koruyamayan blokların yenilenmesi/tümelenmesi zorunluydu. Bu tamamlamanın da elbette uygun doğal taş ile yapılması gerekliydi. Yani buradaki eksik mimari malzemenin tamamlanması aslında doğrudan korumaya yöneliktir.

Bugünlerde tartışılan konu oturma sıralarıysa da, hemen arkasında tamamlanan tuğla plasterlerdeki renk farkına kimse laf etmemiştir. Oysa orada daha radikal bir renk farkı vardır. Ve bu da doğaldır. Yeni yapılan müdahale, tarihi bir yanılmaya yol açmadan fark edilecek görünümde olmalıdır. Dolayısıyla, Aspendos örneğinde bir hata görünmemektedir. İşin son aşaması olan taraklanmanın henüz tamamlanmadan bu tartışmanın yapılmış olması talihsizliktir. Taraklanmış hali olsaydı parlak ışık etkisi azalacağından ve daha hızlı kirleneceğinden bu kadar tartışılmayacaktı. Carta Restaura, Malta Sözleşmesi, Venedik Tüzüğü ve Segesta Bildirgesi gibi bu konudaki evrensel kurallar silsilesine bakıldığında, Aspendos Tiyatrosu'ndaki uygulamaların uygun olduğu görülür.

#### Medyada sıkça yer alan restorasyon haberlerini nasıl yorumluyorsunuz? Kamuoyunda restorasyon konusunda bir bilinç geliyor mu?

VK: Kültürel miras bilincinin yerleşmesi, gelişmesi ve güçlenmesi açısından

bu tür haberleri ve halkın bu haberlere gösterdiği reaksiyonları çok önemsiyorum ve önemli buluyorum. Restorasyonun nasıl yapılması gerekliliği, süreçleri ve yöntemleri hakkında bilinç bu haberlerden çok; haberlere yönelik bilim insanlarının demeç ve anlatıları ve de halkın bu haberler sonrasındaki bilimsel yazılara ulaşarak incelemeleri doğrultusunda konservasyon ve restorasyon bilincinin doğru bir şekilde gelişebileceğini ve geliştiğini zannediyorum. Konservasyon ve restorasyon bir bilim ve uzun yıllar süren bilgi birikimi gerektiriyor. Bu konuda yapılacak eğitim, paneller, konuşmalar ve sempozyumlara katılım ile bu bilinç daha da gelişerek yerleşecektir.

BE: Kültür varlıkları tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle koruma ve yaşatma sorumluluğu sadece devletin ve ilgili kurumların değil tüm insanlığın ortak sorumluluğudur. Bu sorumluluğun oluşması için toplumun ve bireylerin bu alana ilgi duyması büyük önem taşır. Toplum düzeyine inmemiş koruma olgusunu ülke geneline yaymak ve başarı beklemek mümkün değildir. Kamunun bu konuda bilgilendirilmesi, bi-



*İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kültürel mirası koruma etkinliğinin zanaat olmaktan çıkıp bilimsel nitelik kazanması, korumaya yönelik araştırma laboratuvarlarının hızla çoğalıp yayılmasına yol açmıştır.*

linçlendirilmesi, desteğinin sağlanması bakımından kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür. Son dönemlerde, içeriği ve mahiyeti ne olursa olsun yazılı ve görsel medyada sıkça yer alan restorasyon haberlerinin kamuda ilgi uyandırmak için yararlı olduğunu düşünüyorum. İnsanların kültürle ilgilenmesini sağlamaya yönelik bu tür haberlerin, hatırı sayılır bir toplumsal yarar getireceğine inanıyorum.

Öte yandan, Aspendos örneğinde olduğu gibi, ilgili veya ilgisiz kişilerce, gerçek bilgiye dayanmadan yapılan eleştirilerin bilgi kirliliğine yol açtığını; bu nedenle konuya ilişkin yapılan tartışmaları ihtiyatla değerlendirmemiz gerektiğini bilmemiz icap ediyor.

NÇ: Yıllardır kültürel ve doğal varlıkların korunması konusunda büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Bu konudaki bilincin yükselmesi en büyük beklentimizdir. Dolayısıyla halkın bu konularla ilgilenmesi olumlu bir yükselme-gelişmedir. Restorasyon konusundaki bilinç ise korumaya bağlı duygular açısından olumluysa da, incelikli ve tartışmalı bir bilim alanında katkı verici konuşma yapmak için uzman olmak gerekir. Her şey gö-

ründüğü gibi değildir. Bunu önlemenin yolu da bu tür projeler tamamlandığında halka tanıtımını yapmak ve detaylıca anlatmaktır. Esasında restorasyon tamamen profesyonel bir meslek ve bilgi alanı olduğundan uzman olmayanların tartışmalarının bilince katkısı olması yanında olayın doğrudan kendisine bir katkısı bulunmamaktadır. Öğrendikten sonra, bilgilenmiş düzlemde yine tartışmalar sürebilir. Beklentilerimizden biri de koruma, onarma işlerine ömrünü veren insanları, bu konuda ömrü boyunca bir tek taşı korumak için çabalamamış ya da bir tek lirasını bu işlere bağışlamamışların lüksüne kurban vermemektir. Arkeoloji biliminde kazı yapanlar olarak da ilk yükümlülüğümüz kazarak ortaya çıkardığımız yapıları restorasyon bilimi yardımıyla yapının gerekliliğine göre konservasyon, konsolidasyon ve restorasyonla korumaya almaktır.

BS: Dinleyince şaşırıyorum ve çok üzülüyorum. Çünkü konunun uzmanı ve uygulamacısı olanlar hariç, bazen ön planda konuşanlar konuya hakim değil, uygulamaları bilmiyor ve hatta açıklama yaptıkları yapıyı da görme-

miş oluyorlar. Bu inanılır gibi değil. Hatta bazıları başka bir resim üzerinden, başka bir yapıyı yorumluyor. O resmin o yapıya ait olmadığını da bilmiyor. Üzücü ama görülen sonuç bazen bu şekilde, buna ne diyebilirim. Bu konuda özellikle yazılı ve görsel basına çok görev düşüyor. Basındaki bilinçli arkadaşlarımız sayesinde, her geçen gün artarak, güzel bir koruma bilinci yerleşiyor ve gelişiyor. Bizler kültürel zenginliğin ortasındayız. Bunu sağlıklı bir şekilde korumalıyız ve gelecek nesillere bırakmalıyız. Çünkü hepimizi her zaman mutlu edip, ulusal ve uluslararası camiada bizi gururlandıracak olanlardan biri bu değerler. Bunlar bizim çocuklarımız gibi. Bizler her zaman kültürel değerlerimizi, çocuklarımızı koruduğumuz gibi korumalı ve hep birlikte korunmasını sağlamalıyız.



## TATLARIN I VE II NO'LU KİLİSELERİN DUVAR RESİMLERİ

*ilk kez sizlerle*

Nevşehir İli, Acıgöl İlçesi, Tatlarin köyünde bulunan Tatlarin I ve II No.lu Kiliseler, 1975 yılında tespit edilmiş, 1994 yılında ise ziyarete açılmıştır.

Özellikle kiliselerin duvar resimlerinin konuları ile üslup özellikleri, Bizans resim sanatının geç döneminde önemli bir yere sahiptir.

Aradan geçen 40 yıllık bu süreçte Tatlarin Kiliselerini ve Duvar Resimlerini konu alan birkaç esere rastlansa da **Nilay Çorağan Karakaya'nın** hazırladığı **"Tatlarin I ve II Nolu Kiliselerin Duvar Resimleri"** isimli eser kadar kapsamlı bir çalışma kaleme alınmamıştır.

Çalışmalarına 2009 tarihinde başlanılan **"Tatlarin I ve II Nolu Kiliselerin Duvar Resimleri"** isimli eser, 2014 yılı içerisinde tarafımızca özel edisyon olarak yayına hazırlanmıştır.

Saygılarımızla,

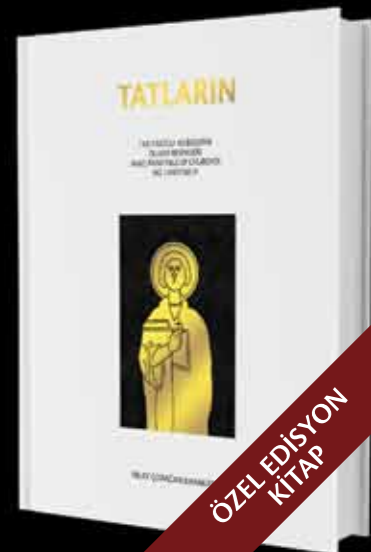
Pencüse Digital



[www.karmapol.com](http://www.karmapol.com)

ve [www.arkeolojidukkani.com](http://www.arkeolojidukkani.com)  
adresinden temin edebilirsiniz.

**KARMAPOL**



ÖZEL EDİSYON  
KİTAP